

23. 7. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Ještě jednou k zákazu umístění smluvních pokut v obchodních podmínkách spotřebitelských smluv

V článku uveřejněném na portálu epravo.cz dne 16. 2. 2018 s názvem „Absolutní zákaz smluvních pokut v obchodních podmínkách spotřebitelských smluv. Opravdu?“ jsem upozorňoval na to, že nelze s odkazem na nálezný Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3512/11, ze dne 11. 11. 2013 dovozovat neplatnost smluvních pokut ve spotřebitelských smlouvách toliko z umístění této utvrzovací klauzule v obchodních podmínkách. Zdá se, že aktuální rozhodovací praxe Nejvyššího soudu tenduje ke stejnému závěru.

V rozsudku ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. **33 ICdo 45/2017** Nejvyšší soud totiž zdůraznil, že: „Názor prosazovaný dovolatelkou, že **smluvní pokuta sjednaná v úvěrových podmínkách, které jsou součástí smlouvy o úvěru, je - bez dalšího - ujednáním neplatným ve smyslu § 55 odst. 2 a § 56 odst. 1 obč. zák., není správný. Dohoda dodavatele se spotřebitelem o smluvní pokutě podléhá primárně testu proporcionality (přiměřenosti) vyjádřenému v § 56 odst. 1 obč. zák.** Ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele, jsou zakázána, přičemž smluvní pokuta není výslovně uvedena mezi zakázanými ujednáními v demonstrativním výčtu § 56 odst. 3 obč. zák. Jelikož právní úprava nerozlišuje, jakým způsobem byla smluvní pokuta sjednána - zda spotřebitel měl reálnou možnost ovlivnit obsah ujednání (tedy byla sjednána individuálně) či takovou možnost neměl, zda je obsahem přímých ujednání ve smlouvě, anebo je sjednána nepřímou v obchodních (úvěrových) podmínkách, musí testem proporcionality projít všechna ujednání (s výjimkou ujednání o předmětu plnění nebo o ceně). Vždy je nejprve třeba posoudit rovnováhu práv a povinností smluvních stran. V případě smluvní pokuty je nezbytné v první řadě srovnat, jaké je postavení spotřebitele se sjednanou smluvní pokutou vůči postavení spotřebitele bez sjednané smluvní pokuty, tj. podle zákonných pravidel. Plní-li smluvní pokuta funkci paušalizované náhrady škody, musí se promítnout to, že pokud by nebyla sjednána, musel by spotřebitel nahradit škodu (která by v konkrétním případě mohla být vyšší či nižší než sjednaná pokuta). Nerovnováha se musí posuzovat i co do vzájemnosti; pokud obě strany čelí podobným rizikům, měla by na ně sankční ujednání reagovat obdobně. Je-li však vyšším rizikům (či jejich širšímu spektru) vystaven pouze podnikatel, není problematické, tíží-li smluvní pokuta pouze spotřebitele. Další krok představuje zkoumání, zda je zjištěná nerovnováha významná a zda je v neprospěch spotřebitele. Do těchto úvah je třeba promítnout všechna další ujednání a posuzovat je v celé jejich komplexnosti. Do rozporu s požadavkem přiměřenosti se podnikatel dostává, nejedná-li poctivě. Nemůže-li rozumně očekávat, že by spotřebitel s ujednáním smluvní pokuty souhlasil, pokud by měl všechny informace (a ty byly poskytnuty jasně a srozumitelně), je dán rozpor s požadavkem přiměřenosti; není-li smluvní pokuta sjednána individuálně, je jednodušší dospět k závěru, že byl narušen požadavek přiměřenosti než v opačném případě. **V rámci této části**

posouzení je třeba přihlédnout k tomu, zda a jak měl spotřebitel možnost seznámit se s obsahem ujednání o smluvní pokutě, a to z hlediska čitelnosti, rozsahu, míry srozumitelnosti a přehlednosti. Z pouhého umístění v textu obchodních (úvěrových) podmínek však závěr o nepřiměřenosti vyplývat nemůže. Měl-li spotřebitel možnost seznámit se s ujednáním předem, nemusí jít se zřetelem ke konkrétním okolnostem o ujednání po obsahové stránce nepřiměřené (zakládající významnou nerovnováhu), a pokud ujednání pravidelně bývá v obchodních (úvěrových) podmínkách, nemusí být překvapivé.“

Dále je možno poukázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. **33 Cdo 961/2017**, kde bylo judikováno: „Vzhledem k tomu, že se žalovanému podařilo zpochybnit závěr odvolacího soudu, že nárok žalobkyně je po právu založen článkem II. písm. c) Obchodně technických podmínek, dovolací soud shledal nadbytečným zabývat se otázkou, zda musí být ujednání o ukončení smluvního vztahu součástí smlouvy nebo zda postačuje, že je součástí obchodních podmínek. Pro úplnost v tomto směru odkazuje na závěry, které přijal ve svém rozsudku ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. **32 ICdo 86/2015** k otázce, zda může být v případě spotřebitelské smlouvy ujednání o smluvní pokutě obsaženo pouze ve všeobecných obchodních podmínkách; tyto závěry lze analogicky aplikovat v nyní projednávané věci, stejně jako závěry usnesení ze dne 27. 7. 2016, sp. zn. **33 Cdo 5688/2015**. **Nejvyšší soud v obou těchto rozhodnutích reflektoval závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11...**“

Rovněž z posledně citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu (sp. zn. 33 Cdo 961/2017) v němž dovolatel namítal, že nebyl při podpisu smlouvy s obchodně technickými podmínkami podnikatelem seznámen, lze dovodit, že paušální závěr o neplatnosti ujednání o smluvní pokutě sjednané v obchodních podmínkách spotřebitelských smluv z důvodu jejího umístění mimo text hlavní smlouvy nemůže obstát. V předmětném rozsudku totiž Nejvyšší soud odkázal na svá dvě předchozí rozhodnutí, v nichž se výkladem závěrů uvedených v nálezu Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11 zabýval, přitom v prvním rozhodnutí (sp. zn. 32 ICdo 86/2015) dal Nejvyšší soud námitkám spotřebitele za pravdu, v druhém (sp. zn. 33 Cdo 5688/2015) však již nikoliv s tím, že však ani v jednom z nich nedovodil, že by pouhé umístění smluvní pokuty (či jiné obdobné klauzule) v obchodních podmínkách bylo samo o sobě závadné.

Mgr. Vladimír Janošek,
advokát

trvale spolupracující s [ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.](#)

V Jámě 699/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 731 773 563
e-mail: janosek@arws.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)